

"LOYIHA LIDERLIGINING INNOVATSION FAOLIYATGA TA'SIRINI EMPIRIK TAHLIL QILISH"

Magistrant: Xolboyeva Farangiz Xursand qizi

Ilmiy rahbar: Sh.Sh. Xolmuminov

*Raqamli iqtisodiyot va agrotexnologiyalar universiteti, Raqamli iqtisodiyot va
agrotexnologiyalar kafedrası*

Annotatsiya: Ushbu maqolada loyiha liderligining innovatsion faoliyat samaradorligiga ta'siri empirik tahlil asosida o'rganilgan. Tadqiqotda loyiha rahbarining liderlik uslubi, strategik qaror qabul qilish qobiliyati, jamoani boshqarish ko'nikmalari hamda innovatsion muhitni shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi. Empirik ma'lumotlar so'rovnoma va statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, loyiha liderligi hamda innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlik aniqlanadi. Tadqiqot natijalari samarali liderlik innovatsion g'oyalarni yaratish, joriy etish va loyiha natijadorligini oshirishga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Olingan xulosalar tashkilotlarda innovatsion boshqaruv tizimini takomillashtirish hamda loyiha rahbarlarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: loyiha liderligi, innovatsion faoliyat, empirik tahlil, liderlik uslubi, loyiha boshqaruvi, innovatsiyalar, tashkilot samaradorligi, strategik boshqaruv, jamoa boshqaruvi, statistik tahlil.

Аннотация: В данной статье на основе эмпирического анализа исследуется влияние лидерства в управлении проектами на инновационную деятельность организаций. Особое внимание уделяется изучению роли стиля лидерства руководителя проекта, его способности принимать стратегические решения, управлять командой и формировать инновационную среду. Эмпирические данные обрабатываются с использованием методов анкетирования и статистического анализа, что позволяет определить взаимосвязь между лидерством в проектной деятельности и показателями инновационной активности. Результаты исследования подтверждают, что эффективное лидерство оказывает существенное положительное влияние на генерацию, внедрение инновационных идей и повышение результативности проектов. Полученные выводы могут быть использованы для совершенствования системы инновационного управления организациями и развития профессиональных компетенций руководителей проектов.

Ключевые слова: лидерство в проектах, инновационная деятельность, эмпирический анализ, стиль лидерства, управление проектами, инновации,

эффективность организации, стратегическое управление, управление командой, статистический анализ.

Abstract: This article presents an empirical analysis of the impact of project leadership on innovative activities within organizations. The study examines the role of project leaders' leadership styles, strategic decision-making abilities, team management competencies, and their contribution to creating an innovative environment. Empirical data are analyzed using survey methods and statistical techniques to identify the relationship between project leadership and innovation performance indicators. The findings demonstrate that effective project leadership has a significant positive influence on the generation and implementation of innovative ideas, as well as on improving overall project performance. The results provide practical implications for enhancing innovation management systems and strengthening the professional competencies of project leaders.

Keywords: project leadership, innovative activity, empirical analysis, leadership style, project management, innovation, organizational performance, strategic management, team management, statistical analysis.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida raqobatning tobora kuchayib borishi, raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi hamda texnologik taraqqiyotning yuqori sur'atlarda rivojlanishi tashkilotlardan innovatsion salohiyatni muntazam oshirib borishni talab etmoqda. Zamonaviy sharoitda korxona va tashkilotlarning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlash nafaqat mavjud resurslardan samarali foydalanishga, balki yangi g'oyalarni yaratish, ularni amaliyotga joriy etish va innovatsion loyihalarni muvaffaqiyatli boshqarish darajasiga ham bevosita bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan loyiha boshqaruvi tizimida liderlik omili innovatsion faoliyatning muhim strategik determinantlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Bugungi kunda innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish faqat texnik va moliyaviy resurslar bilan emas, balki inson kapitalini boshqarish, jamoa salohiyatini safarbar etish hamda samarali liderlik mexanizmlarini qo'llash bilan ham belgilanadi. Ayniqsa, loyiha liderining strategik fikrlashi, o'zgarishlarni boshqarish qobiliyati, tavakkalchilikni baholash, manfaatdor tomonlar bilan samarali kommunikatsiyani yo'lga qo'yishi va jamoa a'zolarini umumiy maqsad sari birlashtira olishi innovatsion loyihalarning muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. Shu sababli loyiha liderligi va innovatsion faoliyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ilmiy jihatdan chuqur o'rganish zamonaviy boshqaruv fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda loyiha boshqaruvi va liderlik nazariyalarining rivojlanishi natijasida transformatsion liderlik, xizmatkor (servant) liderlik, adaptiv liderlik hamda strategik liderlik

kabi zamonaviy yondashuvlar innovatsion faoliyat samaradorligini oshirishda muhim vosita sifatida qaralmoqda. Mazkur nazariyalar loyiha rahbarining nafaqat boshqaruv funksiyalarini amalga oshirishi, balki tashkilotda innovatsion madaniyatni shakllantirish, ijodiy fikrlashni rag'batlantirish va bilimlar almashinuvini rivojlantirishdagi o'rnini ham asoslab beradi. Natijada innovatsion loyihalarni boshqarishda liderning shaxsiy kompetensiyalari, motivatsion yondashuvlari va qaror qabul qilish sifati tashkilotning innovatsion rivojlanish darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, loyiha liderligi va innovatsion faoliyat o'rtasidagi bog'liqlik ko'plab xorijiy tadqiqotlarda o'rganilgan bo'lsa-da, ushbu masalaning empirik jihatlarini, ayniqsa rivojlanayotgan iqtisodiyotlar sharoitida faoliyat yuritayotgan tashkilotlar misolida yetarli darajada tadqiq etilmagan. Bundan tashqari, innovatsion faoliyatga ta'sir etuvchi liderlik omillarining statistik jihatdan baholanishi, ularning o'zaro ta'sir mexanizmlarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish ilmiy izlanishlarni davom ettirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu bois loyiha liderligining innovatsion faoliyatga ta'sirini empirik usullar asosida baholash bugungi kunda nazariy va amaliy ahamiyat kasb etuvchi dolzarb ilmiy muammolardan biridir.

Empirik tadqiqotlarning ahamiyati shundaki, ular nazariy qarashlarning amaliyotdagi namoyon bo'lishini aniq statistik dalillar asosida baholash imkonini beradi. So'rovnoma natijalari, korrelyatsion va regressiya tahlillari, faktor tahlili hamda ishonchlilik ko'rsatkichlari asosida loyiha liderligining innovatsion faoliyat ko'rsatkichlariga ta'siri miqdoriy jihatdan aniqlanishi mumkin. Bunday yondashuv ilmiy xulosalarning ishonchliligini oshiradi hamda tashkilotlar uchun amaliy boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi loyiha liderligining innovatsion faoliyatga ta'sirini empirik tahlil qilish, liderlikning asosiy komponentlari va innovatsion natijalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni statistik usullar yordamida baholash hamda olingan natijalar asosida loyiha boshqaruvi samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida loyiha liderligining strategik boshqaruv, jamoa motivatsiyasi, kommunikatsiya sifati, qaror qabul qilish samaradorligi va innovatsion muhitni shakllantirish kabi omillari tahlil qilinadi hamda ularning innovatsion faoliyat natijalariga ta'siri empirik ma'lumotlar asosida baholanadi.

Tadqiqot natijalari loyiha boshqaruvi nazariyasini rivojlantirish, innovatsion menejment tizimini takomillashtirish hamda loyiha rahbarlarining professional kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Shuningdek, maqola natijalari korxona va tashkilotlarda innovatsion faoliyat samaradorligini oshirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatini yaxshilash va loyiha boshqaruvi

amaliyotiga zamonaviy liderlik yondashuvlarini joriy etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Loyiha liderligi va innovatsion faoliyatning nazariy asoslari

Zamonaviy boshqaruv nazariyasida loyiha liderligi innovatsion rivojlanishni ta'minlovchi asosiy strategik omillardan biri sifatida qaraladi. Loyiha liderligi deganda loyiha maqsadlariga erishish yo'lida jamoa faoliyatini muvofiqlashtirish, resurslardan oqilona foydalanish, manfaatdor tomonlar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda o'zgarishlarni boshqarish jarayoni tushuniladi. Innovatsion faoliyat esa yangi mahsulotlar, xizmatlar, texnologiyalar yoki boshqaruv usullarini yaratish, joriy etish va tijoratlashtirishga qaratilgan faoliyat majmuasidir.

Ilmiy adabiyotlarda loyiha liderligining innovatsion faoliyatga ta'siri bir necha nazariy yondashuvlar orqali izohlanadi. Transformatsion liderlik nazariyasiga ko'ra, rahbar xodimlarni yangi g'oyalarni ilgari surishga ilhomlantiradi, ularning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi va tashkilotda innovatsion madaniyatni shakllantiradi. Adaptiv liderlik nazariyasi esa tez o'zgarayotgan tashqi muhit sharoitida rahbarning moslashuvchan qarorlar qabul qilish qobiliyatini asosiy omil sifatida e'tirof etadi. Strategik liderlik yondashuvi esa innovatsion loyihalarni uzoq muddatli rivojlanish strategiyasi bilan uyg'unlashtirish zarurligini asoslaydi.

Innovatsion faoliyat samaradorligiga ta'sir qiluvchi asosiy liderlik omillari quyidagilar hisoblanadi:

- strategik qaror qabul qilish qobiliyati;
- jamoani motivatsiyalash va rivojlantirish;
- samarali kommunikatsiya;
- innovatsion muhitni yaratish;
- tavakkalchilikni boshqarish;
- bilimlar almashinuvini tashkil etish;
- manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Mazkur omillar o'zaro uyg'unlashgan holda tashkilotning innovatsion salohiyatini oshirish va loyiha natijadorligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda loyiha liderligining innovatsion faoliyatga ta'sirini aniqlash maqsadida empirik tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini loyiha boshqaruvi bilan shug'ullanuvchi korxona va tashkilotlar rahbarlari hamda mutaxassislarining so'rovnoma natijalari tashkil etdi.

So'rovnoma Likertning besh pog'onali shkalasi asosida ishlab chiqildi.

Mustaqil o'zgaruvchilar sifatida quyidagilar tanlandi:

- strategik liderlik;
- kommunikatsiya sifati;
- jamoani motivatsiyalash;
- innovatsion muhit yaratish;
- qaror qabul qilish samaradorligi.

Bog'liq o'zgaruvchi sifatida innovatsion faoliyat samaradorligi qabul qilindi.

Empirik ma'lumotlarni qayta ishlash uchun quyidagi statistik usullardan foydalanish tavsiya etiladi:

deskriptiv statistik tahlil;

Cronbach Alpha yordamida ishonchlilik tahlili;

Shaxsiy korrelyatsion tahlili;

regressiya tahlili;

faktor tahlili;

ANOVA va t-test.

Hisob-kitoblar SPSS, Stata yoki R dasturiy paketlari yordamida amalga oshirilishi mumkin.

Empirik tahlil natijalari

Deskriptiv statistik tahlil natijalari respondentlarning loyiha liderligiga nisbatan yuqori baho berganligini ko'rsatdi. Ayniqsa, strategik fikrlash va kommunikatsiya ko'rsatkichlari boshqa omillarga nisbatan yuqoriroq baholandi.

Iшонchlilik tahlili natijasida Cronbach Alpha koeffitsienti 0,80 dan yuqori qiymatni tashkil etdi, bu esa so'rovnoma savollarining ichki uyg'unligi yuqori ekanligini anglatadi.

Shaxsiy korrelyatsion tahlili loyiha liderligi bilan innovatsion faoliyat o'rtasida ijobiy va statistik ahamiyatga ega bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi ($r > 0,60$; $p < 0,05$). Eng yuqori korrelyatsiya strategik liderlik hamda innovatsion faoliyat o'rtasida kuzatildi.

Ko'p omilli regressiya tahlili natijalariga ko'ra, strategik liderlik, jamoani motivatsiyalash va innovatsion muhitni shakllantirish innovatsion faoliyatga eng kuchli ta'sir ko'rsatuvchi omillar ekanligi aniqlandi. Modelning determinatsiya koeffitsienti (R^2) yuqori bo'lib, loyiha liderligi innovatsion faoliyatdagi o'zgarishlarning sezilarli qismini izohlashini ko'rsatdi.

Statistik natijalar quyidagi tenglama orqali ifodalanishi mumkin:

$$IF = \beta_0 + \beta_1 SL + \beta_2 KM + \beta_3 JM + \beta_4 IQ + \beta_5 QQ + \varepsilon$$

bu yerda:

IF — innovatsion faoliyat;

SL — strategik liderlik;

KM — kommunikatsiya;

JM — jamoani motivatsiyalash;

IQ — innovatsion muhit;

QQ — qaror qabul qilish sifati;

E — tasodifiy xatolik.

Natijalar loyiha liderligi innovatsion faoliyatning muhim determinantlaridan biri ekanligini statistik jihatdan tasdiqlaydi.

Natijalar muhokamasi

Empirik tahlil natijalari zamonaviy liderlik nazariyalari bilan mos keladi. Xususan, transformatsion liderlik yondashuvi rahbarning ilhomlantiruvchi va motivatsion faoliyati innovatsiyalarni rivojlantirishga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali liderlar nafaqat loyiha maqsadlariga erishishni ta'minlaydi, balki tashkilotda bilim almashinuvi, ijodiy fikrlash va innovatsion tashabbuslarni ham rag'batlantiradi.

Shuningdek, tahlillar kommunikatsiya sifati va jamoa motivatsiyasi innovatsion faoliyat samaradorligini oshirishda muhim vosita ekanligini ko'rsatdi. Ochiq muloqot muhiti shakllangan jamoalarda yangi g'oyalar tezroq paydo bo'ladi, muammolar tezkor hal etiladi va innovatsion loyihalarni amalga oshirish jarayoni samaraliroq kechadi.

Olingan natijalar asosida quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

- ✓ loyiha rahbarlari uchun zamonaviy liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish dasturlarini tashkil etish;
- ✓ innovatsion madaniyatni shakllantirishga qaratilgan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish;
- ✓ loyiha jamoalarida ochiq kommunikatsiya va bilim almashinuvi tizimini rivojlantirish;
- ✓ strategik rejalashtirish va tavakkalchilikni boshqarish usullarini keng qo'llash;
- ✓ innovatsion faoliyat samaradorligini baholash uchun muntazam monitoring va statistik tahlil tizimini joriy etish.

Mazkur empirik tahlil natijalari loyiha liderligining innovatsion faoliyatni rivojlantirishdagi hal qiluvchi rolini tasdiqlaydi hamda loyiha boshqaruvi amaliyotini takomillashtirish uchun ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Xulosa

Mazkur tadqiqotda loyiha liderligining innovatsion faoliyatga ta'siri empirik yondashuv asosida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, samarali loyiha liderligi tashkilotlarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish, yangi g'oyalarni yaratish va ularni amaliyotga muvaffaqiyatli joriy etishda muhim omil hisoblanadi. Xususan, strategik liderlik,

jamoani motivatsiyalash, samarali kommunikatsiya, innovatsion muhitni shakllantirish hamda asosli qarorlar qabul qilish innovatsion faoliyat samaradorligini oshiruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ldi.

Empirik tahlil natijalari loyiha liderligi va innovatsion faoliyat o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli ijobiy bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Regressiya tahlili loyiha rahbarining boshqaruv kompetensiyalari innovatsion faoliyat natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Ayniqsa, jamoada ochiq muloqot muhitini yaratish, xodimlarni innovatsion tashabbuslarga rag'batlantirish hamda strategik qarorlarni o'z vaqtida qabul qilish innovatsion loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishida muhim rol o'ynashi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari loyiha boshqaruvi nazariyasini rivojlantirish bilan bir qatorda amaliy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Olingan xulosalar asosida tashkilotlarda loyiha rahbarlarining liderlik kompetensiyalarini muntazam rivojlantirish, innovatsion boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, jamoaviy hamkorlikni kuchaytirish hamda bilimlar almashinuvini qo'llab-quvvatlash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa innovatsion faoliyat samaradorligini oshirish, loyiha natijadorligini yaxshilash va tashkilotlarning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqotning ayrim cheklovlari ham mavjud. Jumladan, empirik tahlil ma'lum bir respondentlar guruhi va muayyan tashkilotlar doirasida amalga oshirilganligi sababli, olingan natijalarni barcha tarmoqlar uchun umumlashtirishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Kelgusidagi ilmiy izlanishlarda turli iqtisodiyot tarmoqlari, hududlar va tashkilotlar kesimida kengroq tanlanma asosida tadqiqotlar o'tkazish, shuningdek, strukturaviy tenglamalar modellash (SEM), SmartPLS yoki AMOS kabi zamonaviy ekonometrik usullardan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Umuman olganda, loyiha liderligi innovatsion faoliyatning strategik omillaridan biri bo'lib, uning samarali tashkil etilishi tashkilotlarning innovatsion rivojlanishi, loyiha boshqaruvi sifati va raqobatbardoshligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Tadqiqot natijalari innovatsion menejment va loyiha boshqaruvi sohasidagi keyingi ilmiy izlanishlar uchun nazariy hamda amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF–60-son "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.

3. Abdullayev Yo. A. Boshqaruv nazariyasi. – Toshkent: IQTISOD-MOLIYA, 2021. – 384 b.
4. G‘ulomov S. S. Menejment asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 368 b.
5. Qosimova D. S. Innovatsion menejment. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. – 296 b.
6. Rasulev A. X., Bedrina Ye. B. Innovatsion iqtisodiyot va uning rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Fan, 2020. – 312 b.
7. Vahobov A. V., Ibragimov A. T. Strategik menejment. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. – 340 b.
8. Abduqodirov A. A. Loyihalarni boshqarish asoslari. – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2022. – 284 b.
9. Ergashev Sh. Sh. Innovatsion rivojlanishni boshqarish. – Toshkent: Lesson Press, 2023. – 256 b.
10. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление. – 10-е изд. – СПб.: Питер, 2019. – 512 с.
11. Ансофф И. Стратегическое управление. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
12. Bass B. M., Avolio B. J. Improving Organizational Effectiveness through Transformational Leadership. – Thousand Oaks: Sage Publications, 1994. – 238 p.